

فلسفه دین

بر اساس شرح مقاله دهم شفا، با محوریت تبیین وحی

مجموعه فلسفه و دین | ۶ |

www.ketab.ir

انتشارات حکمت

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

- سرشناسه: غفاری، حسین، ۱۳۳۴-
عنوان: فلسفه دین (بر اساس شرح مقاله دهم شفا، با محوریت تبیین وحی)
پدیدآور: حسین غفاری
مشخصات نشر: تهران، حکمت، ۱۴۰۲
مشخصات ظاهری: ۲۸۶ صفحه
شابک: 978-964-244-239-3
وضعیت فهرست نویسی: فیبا
یادداشت: کتاب نامه -- نمایه
موضوع: ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ ق. -- دیدگاه درباره وحی
Avicenna -- Views on revelation
موضوع: ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ ق. الشفاء. الهیات
-- نقد و تفسیر
Revelation -- Islam: اسلام: وحی --
موضوع: دین -- فلسفه: Religion -- Philosophy
موضوع: ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰-۴۲۸ ق. الشفاء. الهیات.
برگزیده. شرح
رده بندی کنگره: BBR۵۲۱
رده بندی دیویی: ۱۸۹/۱
شماره کتاب شناسی ملی: ۹۵۷۰۴۹۸

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

انتشارات حکمت

نشانی دفتر و فروشگاه مرکزی: تهران، خیابان انقلاب، ابتدای ابوریحان، شماره ۹۴
کدپستی: ۱۳۱۵۶۹۴۱۶۵ • تلفن: ۰۶۶۴۶۱۲۹۲ | ۰۶۶۴۱۵۸۱۹ • شماره: ۰۶۶۴۰۶۵۰۵
www.hekmat-ins.com | info@hekmat-ins.com
hekmatpub | 09394402251

فلسفه دین

(بر اساس شرح مقاله دهم شفا، با محوریت تبیین وحی)

حسین عفاری

نویسنده:

(عضو هیئت علمی گروه فلسفه دانشگاه تهران)

hghafari@ut.ac.ir

اول ■ اسفند ۱۴۰۲ شمسی ■ ۱۴۴۵ قمری

نوبت چاپ:

۱۰۰۰ نسخه

شمارگان:

۳-۲۳۹-۲۴۴-۹۶۴-۹۷۸

شابک:

مؤسسه فرهنگی-هنری حکمت

حروفچینی و صفحه‌آرایی:

© (کلیه حقوق محفوظ و مخصوص انتشارات حکمت است)

تکثیر، انتشار و بازنویسی این اثر یا قسمتی از آن به هر شیوه (از قبیل چاپ، فتوکپی، الکترونیکی، صوت و تصویر) بدون اجازه مکتوب ناشر ممنوع است و پیگرد قانونی دارد.

۳۸۰۰۰ تومان

فهرست

۱۳	پیش‌گفتار
۱۷	مقدمه
۱۸	ریشه‌های دانش فلسفه دین در سنت فلسفی ما
۱۹	لزوم بازسازی مباحث عقلی
۲۰	اصطلاح فلسفه‌های انضمامی به جای فلسفه‌های مضاف
۲۱	درون‌مایه فلسفه‌های انضمامی و نسبت آنها با فلسفه
۲۳	نفی موضوع واحد در علم، در برخی دیدگاه‌ها
۲۵	تفاوت علوم با فلسفه در «تقیید» و «تقسیم»
۲۶	وجه فلسفه بودن فلسفه‌های انضمامی
۲۹	نمونه‌ای از رابطه فلسفه‌های انضمامی با موجود بما هو موجود
۲۹	زیبایی، محور اساسی در فلسفه هنر
۳۰	نسبت زیبایی با موجود بما هو موجود
۳۱	نتیجه کلام
۳۲	جایگاه فلسفه دین در سنت فلسفه اسلامی
۳۲	رویکرد فیلسوفان غربی به فلسفه دین
۴۲	علت موضوع فلسفه بودن وجود
	مقاله دهم از کتاب الهیات شفا
	در فلسفه دین
۴۹	۱. فهرستی اجمالی از مهم‌ترین مباحث فلسفه دین
۴۹	طرح مسئله

- ۵۰ رویکرد ما در بیان مباحث فلسفه دین
- ۵۰ فهرست اجمالی از مباحث فلسفه دین
- ۵۹ ۲. ضرورت عقلی داشتن پاره‌ای از ضروریات دینی
- ۶۰ اعتقاد به وجود خدا، پیش‌فرض اصلی دینداری
- ۶۳ اجزاء اصلی اعتقاد به نبوت
- ۶۴ رکن اول: نبی معصوم از گناه و اشتباه، عقلاً و نقلاً
- ۶۴ الف. عصمت در تلقی و دریافت وحی از جانب خدا
- ۶۵ آیات قرآن کریم در عصمت انبیاء در تلقی وحی
- ۶۶ ب. عصمت پیامبران در مقام عمل
- ۶۷ آیات دال بر عصمت عملی پیامبران
- ۶۹ آیات دال بر عصمت مطلقه پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله)
- ۷۱ رکن دوم: تلقی وحی توسط انبیاء
- ۷۱ آشکار بودن ماهیت وحی فقط برای انبیاء (علیهم السلام)
- ۷۱ بیان ابن عربی در عدم دسترسی دیگران به حقیقت وحی
- ۷۳ دیدگاه غیردینی برخی روشنفکران معاصر درباره وحی
- ۷۶ مغایرت بشری دانستن وحی با رکن اول ضروریات دین
- ۷۷ تفاوت زمانی بودن وحی با برآمدن آن از زمان
- ۸۱ شأن نزول آیات و مسئله تاریخی بودن قرآن
- ۸۴ فرضیه خواب‌گزارانه وحی
- ۸۷ نقد نظریه خواب‌گزارانه وحی
- ۸۸ نقد درونی قرآنی نظریه خواب‌گزارانه وحی
- ۸۸ حقیقت وحی و اقسام آن
- ۹۰ آیاتی دال بر تنزیل وحی تشریعی
- ۹۲ رفع ابهام در جایگاه قوه خیال در انتقال وحی
- ۹۳ نزول دفعی و تدریجی قرآن کریم
- ۹۸ صدور وحی تشریعی به صورت الفاظ مسموع
- ۱۰۲ استدلال برای الهی بودن قرآن از راه عربی تمیین بودن آن
- ۱۰۴ نقادی عقلی نظریه خواب‌گزاری وحی تشریعی
- ۱۰۵ استدلال بر رؤیا نبودن قرآن از راه حضور در وقایع جاری...
- ۱۰۷ ناسازگاری درونی نظریه رؤیا‌نگاری وحی
- ۱۰۹ تفاوت تفسیر‌پذیری کلام مسموع با تعبیر‌پذیری خواب و رؤیا

- ۱۱۱ دلیل تعبیرپذیری خواب و رؤیا
- ۱۱۳ تفاوت میان حقایق و حیانی و حقایق کشفی
- ۱۱۶ نقد عقلی نظریه خواب‌گزاری و رؤیا‌پنداری وحی
- ۱۱۸ رمز تعبیر داشتن خواب و رؤیا
- ۱۲۰ سرّ نیاز به الفاظ و دلالت وضعی برای پی بردن به محسوسات
- ۱۲۲ تمایز الگوی تفسیری با الگوی مشاهداتی یا تعبیری
- ۱۲۳ مثال‌هایی برای وجود معانی و مفاهیم غیرقابل تعبیر در قرآن
- ۱۲۸ تفاوت تعبیر و تفسیر
- ۱۳۳ تفاوت وجودشناسانه دو ساحت شهود و مفهوم و جایگاه زبان
- ۱۳۶ نقد بیان نصر حامد ابوزید، با توجه به تبیین فوق
- ۱۴۲ بیان قرآن کریم از انکار وحی توسط مُلحدین جاهلیت اُولی
- ۱۴۵ ۳. ردّ رابطه میان خواب و رؤیا و وحی الهی در بیان حکما
- ۱۴۶ نفی جایگاه خواب در وحی انبیاء
- ۱۵۱ نمونه استدلال کفّار علیه نبوت
- ۱۵۷ اثبات ممکن بودن وحی توسط حکما
- ۱۵۹ بحث از نبوت و خواب در آثار حکمای اسلامی
- ۱۶۳ ۴. بیان فارابی درباره مقام نبی و جایگاه وحی
- ۱۶۳ بیان حکمای یونانی، از جمله ارسطو از دستگاه معرفتی انسان
- ۱۶۷ مراتب عقل در بیان فارابی
- ۱۷۰ بیان فارابی در اسباب و مقدمات رؤیا
- ۱۷۲ ورود قوه متخیله به رؤیا در تبیین فارابی
- ۱۷۷ نقش عقل فعال در رؤیا از نظر فارابی
- ۱۷۹ حکایت‌گری متخیله از دو قوه نظری و عملی در رؤیا
- ۱۸۶ بیان فارابی از وحی و دیدن ملائکه
- ۱۹۳ ۵. ادامه آراء فارابی درباره وحی
- ۱۹۵ نبوت و امامت، ثمره استکمال قوای ادراکی
- ۱۹۹ دریافت وحی بعد از رسیدن به عقل مستفاد
- ۲۰۲ سوءبرداشت برخی دانشمندان معاصر از بیان فارابی درباره وحی
- ۲۰۷ نقد نظر این دانشمندان

۶. ادامه تبیین وحی توسط حکمای اسلامی
- ۲۱۵ عدم رابطه ضروری میان انکار نبوت و انکار خدا
- ۲۱۶ تلاش حکما برای اثبات امکان ارتباط وحیانی میان خدا و انسان
- ۲۱۸ سوء برداشت از همراه شدن منامات و نبوتات در آراء حکما
- ۲۲۰ چرایی همراهی نبوت و منامات در بیان حکما
- ۲۲۲ نقش قوه متخیله در نظریه نبوت حکما
- ۲۲۴ مروری بر مباحث فصل قبل
- ۲۲۶ توجه ارسطو به عاملی بیرونی به نام عقل فعال در ادراک تبیین روحی در اندیشه ابن سینا
- ۲۳۲ نقش سهروردی در تکامل تبیین حکمی حقیقت وحی
- ۲۵۰ گام مهم سهروردی در جهت تبیین نزول وحی
- ۲۵۱ بیان میرداماد در نحوه دریافت وحی و نقش قول متخیله
- ۲۵۴ بیان ملاصدرا در نقش قوه متخیله و وحی
- ۲۵۶ جمع بندی نظر حکمای مسلمان
- ۲۷۰ نحوه شنیدن کلام وحی توسط پیامبر
- ۲۷۲ تبیین حکمی و اشراقی در سر لزوم وحی تشریعی در قالب کلام مسموع منظم
- ۲۷۴ علت نیاز به وحی تشریعی، علاوه بر الهام
- ۲۷۶ فارق اساسی وحی و الهام
- ۲۸۳ تأکید بر لفظی بودن وحی تشریعی در بیانات ابن عربی
- ۲۸۹
۷. ترتیب صدور و عروج کائنات
- ۲۹۵ متصل بودن مراتب وجود
- ۲۹۷ مراتب عقول و نفوس
- ۲۹۷ مراتب اجرام سماوی و زمینی
- ۲۹۸
۸. مسائل مربوط به نسبت نظام خلقت با خالق
- ۳۰۳ مسئله اول: پیدایش کثیر از واحد
- ۳۰۳ مسئله دوم: پیدایش متغیر از ثابت
- ۳۰۵ مسئله سوم: پیدایش انسان مختار
- ۳۰۶ مسئله چهارم: مسئله دعا و پذیرش آن از جانب خدا
- ۳۰۸ مسئله پنجم: علم خداوند به فعل اختیاری انسان
- ۳۱۰ تبیین مسئله دوم: ربط نظام ثابت الهی به نظام متغیر طبیعی
- ۳۱۱ واسطه میان نظام ثابت و نظام متغیر در عالم
- ۳۱۳

۳۱۵	نقش نفس فلک در ربط ثابت به متغیر
۳۱۶	اراده‌های پیوسته نفس، عامل حرکت پیوسته فلک
۳۱۹	۹. ادامه بحث در نسبت خداوند با نظام خلقت
۳۲۰	ادامه بحث در علم خداوند به جزئیات
۳۲۰	مسئله اختیار بشر و رابطه قطعی علیت
۳۲۳	مبادی عالیه حوادث جزئی عالم طبیعت
۳۲۴	نحوه عمل قوای طبیعی و ارادی درون انسان
۳۲۶	نحوه تأثیر اجرام سماوی بر زمین و انسان
۳۲۷	نحوه عمل نفس فلک در پیدایش موجودات
۳۲۸	نقش نفس فلک در پیدایش جزئیات
۳۳۱	تقسیم مبادی عالم طبیعت از حیث اراده
۳۳۵	۱۰. جایگاه دعا و اراده انسان در نظام خلقت
۳۳۹	نقش دعا در افاضات مبادی عالیه
۳۴۷	نقش اعضای اصلی و فرعی در موجودات در افاضات
۳۴۸	نقش اراده انسان در نظام خلقت
۳۵۰	علل پیدایش اراده در انسان
۳۵۲	بحثی انتقادی با شیخ الرئیس پیرامون اراده
۳۵۵	معلول درون بودن اراده
۳۵۹	۱۱. مروری بر مباحث اخیر فصل اول
۳۶۲	اشکال غزالی به ابن سینا پیرامون علم خداوند به جزئیات
۳۶۶	ربط ثابت به متغیر بر اساس حرکت جوهری
۳۶۷	علم خدا به جزئیات بر اساس عالم مثال
۳۷۲	مسئله موجب بودن اراده و آزادی انسان
۳۷۷	کتاب‌شناسی
۳۸۱	نمایه

پیش‌گفتار

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

قُلْ هَذِهِ سَبِيلِي أَدْعُو إِلَى اللَّهِ عَلَى بَصِيرَةٍ أَنَا وَمَنِ اتَّبَعَنِي

تعبیر «فلسفه دین» از عناوین مستحدثه یکی دو قرن اخیر در فلسفه غرب است، و رویکرد خاصی که در کتاب‌های تحت این عنوان به چشم می‌خورد یعنی موضوع قرار دادن «دین» به عنوان محور کارش‌های عقلی فلسفی به طور مستقل و جدای از یک دین خاص و صرفاً بر اساس اقتضانات عقلانیت فلسفی، امری است که در گذشته تاریخ فلسفه به این صورت سابقه نداشته است اگرچه که پرداختن به موضوعات و مباحث بنیادین ادیان مثل خدا و روح و معاد به عنوان فصول جداگانه در مباحث الهیات فلسفی همیشه رایج بوده است، ولی آنچه که می‌توان آن را حداقل در تاریخ فلسفه اسلامی پدیده‌ای سابقه‌ای تلقی کرد رویکرد جناب شیخ‌الرئیس ابن‌سینا در مقاله دهم الهیات شفا به این مسئله است، یعنی خود موضوع دین را همچون موضوع مستقلی برای بحث فلسفی قرار دادن. البته این مسئله در فارابی هم کم‌وبیش به چشم می‌خورد آنجایی که شخصیت رئیس مدینه فاضله را با نبی همسان تلقی می‌کند ولی جامعیت